

КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ І ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. Становлення нового господарського механізму передбачає нові підходи до дослідження окремих економічних категорій, до яких належить і категорія основних засобів.

Нині важливою проблемою, що потребує вивчення і подальшого вдосконалення, є ефективність використання основних засобів, а саме: забезпеченість підприємства основними засобами; ефективність використання обладнання; виявлення факторів і резервів підвищення ефективності використання основних засобів, нарахування амортизації основних засобів. Необхідність посилення контролю за основними засобами обумовлюється зростанням нестабільності зовнішнього середовища та ускладненням управління основними засобами, що потребують механізму координації внутрішнього контролю; переміщенням акценту з контролю минулого на аналіз майбутнього; необхідністю безперервного відстеження змін виробничого потенціалу підприємства; необхідністю мінімізації ризиків в управлінні основними засобами та їх оцінки для визначення амортизаційної політики. Вирішення вказаних завдань обумовлюють створення ефективної системи контролю основних засобів.

Аналіз досліджень проблеми. Значний внесок у розвиток теоретичних засад і методичних підходів щодо вирішення проблем і методики обліку, порядку оцінки, аналізу і контролю ефективності використання основних засобів на підприємствах України зробили відомі вчені-економісти: М. Білуха, С. Голов, О. Голованов, Л. Гомберг, В. Завгородній, В. Линник, В. Кужельний, В. Палій, М.Олійчук, В. Сопко, Л. Сук, М. Чумаченко та ін.

Метою написання статті є теоретична обґрунтованість і напрями вдосконалення процесу контролю основних засобів на підприємстві та акцентування уваги на покращення якості, повноти та достовірності проведення перевірки стану та збереження основних засобів.

Виклад основного матеріалу. Необхідність посилення контролю за основними засобами обумовлюється зростанням нестабільності зовнішнього середовища та ускладненням управління необоротними активами, що потребують механізму координації внутрішнього контролю; переміщенням акценту з контролю минулого на аналіз майбутнього; необхідністю безперервного відстеження змін виробничого потенціалу підприємства; необхідністю мінімізації ризиків в управлінні необоротними активами й оцінки необоротних активів для визначення амортизаційної політики.

Економіко-правове визначення основних засобів запропоноване у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», в якому трактується, що основні засоби — матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

Основні засоби є матеріальною основою підприємницької діяльності, вони визначають виробничий потенціал будь-якого підприємства. Тому перевірка їх збереження та ефективності використання є важливими ланками контролю діяльності суб'єкта господарювання.

Контроль за використанням основних засобів полягає в розробці системи заходів, спрямованих на підвищення коефіцієнтів рентабельності і виробничої віддачі основних

засобів. На основі контрольної інформації визначаються резерви ефективного використання основних засобів — зниження потреб у них за рахунок підвищення коефіцієнтів їхнього використання в часі і потужності, оскільки між цими двома показниками існує зворотна залежність. Критеріями ефективності використання основних засобів є: рентабельність (відношення суми прибутку до середньої вартості основних засобів) та фондвіддача (відношення обсягу зробленої або реалізованої продукції до середньої вартості основних засобів). Звідси ефективність використання основних засобів є важливим фактором оптимізації собівартості продукції, що впливає на фінансовий результат діяльності підприємства.

Основними завданнями контролю основних засобів є: контроль наявності основних засобів і нематеріальних активів; оцінка відповідності документального оформлення і відображення в обліку операцій по руху основних засобів, нематеріальних активів та інших прибуткових вкладень у нематеріальні цінності відповідно до чинного законодавства; оцінка ефективного використання основних засобів і нематеріальних активів підприємства; оцінка своєчасності ремонту основних засобів; якісна і кількісна оцінка основних засобів і нематеріальних активів; правильність нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів і відображення операцій в обліку [5]. Саме тому, контроль за ефективним використанням основних засобів можна розглядати як заходи щодо скорочення потреби в обсязі їхнього фінансування і підвищення темпів економічного розвитку підприємства за рахунок раціонального використання власних фінансових ресурсів.

До кола проблем, які негативно впливають на розвиток процесів удосконалення контролю основних засобів належать: нераціональне вдосконалення системи амортизації; похибки в інформативності первинних документів з обліку основних засобів; низький рівень інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою, що представлено на підприємстві системою обліку, аналізу, аудиторського контролю; проблеми аналізу ефективності використання основних засобів і можливості її прогнозування тощо.

Наявність цих проблем обумовлюють створення ефективної системи внутрішнього контролю необоротних активів, яка включає: аналіз основних активів підприємства за минулий період; аналіз структури та стану необоротних активів; контроль за формуванням амортизаційної політики підприємства; контроль за своєчасним оновленням основних засобів підприємства; контроль за використанням основних засобів підприємства; внутрішній контроль використання основних засобів [2].

Варто також звернути увагу на зміни, насамперед, у частині підвищення оперативності й ефективності контролю основних засобів підприємств, що вимагає вирішення таких завдань: дослідження сутності основних засобів, їх складу, класифікації в різних галузях економічної науки; узагальнення та систематизації класифікації основних засобів; дослідження діючої методики нарахування амортизації, обліку та контролю зносу основних засобів; аналіз діючої організації та методики обліку основних засобів, впливу на них змін податкової політики та виявлення шляхів її удосконалення; розроблення рекомендацій з удосконалення методики контролю ефективності використання основних засобів із застосуванням інформаційних систем і технологій.

Для вирішення поставлених завдань необхідно:

- удосконалити методику обліку надходження основних засобів у системі аналітичних рахунків, що дозволить спростити систему бухгалтерських записів та контролю;
- розробити бухгалтерську модель економічного механізму амортизації, що сприятиме вирішенню проблем фінансового, внутрішньо-господарського контролю амортизаційних процесів та їх податкового аспекту;
- удосконалити методику обліку витрат на ремонти основних засобів, що підвищить ефективність управління витратами;

– розробити моделі залежності експлуатаційних витрат від віку устаткування, що дозволить визначити доцільність проведення ремонту основних засобів.

При контролі основних засобів важлива перевірка правильності відображення в обліку руху основних засобів. Для цього здійснюють контрольні вибіркові обстеження об'єктів основних засобів, виявляють відповідність їхнього фактичного стану згідно з технічною документацією. Первинні документи на прийняття основних засобів порівнюють із даними складського обліку, бухгалтерськими реєстрами, журналом реєстрації доручень та платіжними документами. Встановлюють розходження у цих документах, з'ясовують їхні причини, виявляють факти підміни дорогих товарів малоцінними [3].

Достовірне визначення таких розходжень виявляється при пооб'єктному аналітичному обліку. Для цього кожному об'єкту основних засобів надається відповідний інвентарний номер. Аналітичний облік основних засобів здійснюється в інвентарних картках. Заповнені інвентарні картки реєструють в описах інвентарних карток з обліку основних засобів.

Обов'язковою умовою ефективного використання строку експлуатації основних засобів є постійне підтримання їх у робочому стані за рахунок проведених періодичних ремонтів. Саме це є одним із способів розкрадань коштів на підприємстві. Наприклад, виділяють кошти на капітальний ремонт об'єкта, з точки зору обліку все правильно, надані всі документи щодо закуплених матеріалів і виконаних робіт, але насправді робиться поточний ремонт із меншими витратами, а кошти незаконно присвоюються (ведеться подвійна бухгалтерія) [5]. При перевірці підприємства, ревізори, щоб виявити цей злочин, застосовують такі методи перевірки, як контрольний замір виконаних робіт, зустрічної перевірки, залучають експертів будівельних організацій, якщо це потрібно тощо.

Висновки та пропозиції. Основні засоби суттєво впливають на діяльність підприємства в цілому, тому контроль за станом їх збереження, наявності й ефективності використання повинен бути ретельним, повним, достовірним, обґрунтованим та відповідати чинному законодавству. Ефективна політика внутрішнього контролю та низка заходів, спрямованих на покращення процесу контролю дасть змогу вдосконалити організацію та методіку контролю основних засобів, підвищити їх інформативність і прогнозувати ефективність їх використання на підприємстві.

Для повноцінного збереження та використання основних засобів, з метою подальшого вдосконалення обліку основних засобів на підприємствах ми пропонуємо керівництву підприємства посилити контроль за:

- 1) своєчасністю відображення в обліку надходження і вибуття основних засобів;
- 2) при нарахуванні зносу основних засобів використовувати метод обраний обліковою політикою та сформувати ефективну амортизаційну політику;
- 3) при обліку ремонтів основних засобів керуватися П(с)БО 7 та іншими нормативними актами з обліку основних засобів.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Мінфін № 92 від 27.04.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 21. — Ст. 871.
2. Лайко О.І. Вдосконалення обліку і аудиту основних засобів на підприємствах вітчизняної економіки/ О. І. Лайко // Економіка та держава. — №8. — 2011. — С. 28-34.
3. Мултанівська Т.В. Місце інвентаризації в аудиті основних засобів на підприємств/ Т. В. Мултанівська // Научно-технический сборник. — 2010 — №87. — С. 290-295.
4. Фірсова С.М. Особливості внутрішнього контролю використання необоротних активів підприємства / С.М. Фірсова, О.В. Гарасюта // Економіка і держава. — 2011. — № 11. — С. 65-69

У статті було розглянуто і узагальнено напрями удосконалення процесу контролю основних засобів на підприємстві, ефективність використання обладнання, виявлення факторів і резервів підвищення ефективності використання основних засобів, нарахування амортизації основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, контроль, амортизація, ефективність використання, удосконалення контролю.

В статье были рассмотрены и обобщены направления совершенствования процесса контроля основных средств, эффективность использования оборудования, выявление факторов и резервов повышения эффективности использования основных средств, начисления амортизации основных средств.

Ключевые слова: основные средства, контроль, амортизация, эффективность использования, усовершенствование контроля.

This article was reviewed and generalized ways of improvement of the control process plant and equipment at the plant, the efficiency of equipment, identifying and reserves efficiency of fixed assets, depreciation of fixed assets.

Keywords: fixed assets, control, depreciation, efficiency, improved control.